

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe vojvodine kranjske.

Urejuje **Gustav Pirc**, družbeni tajnik.

„Kmetovalec“ izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stoji 2 gld., za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 1 gld. na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) zaračunajajo se po nastopni ceni: Inserat na celi strani 16 gld., na $\frac{1}{2}$ strani 8 gld., na $\frac{1}{4}$ strani 5 gld. in na $\frac{1}{8}$ strani 3 gld. Pri večih naročilih velik rabat. Družabnikom izdatno ceneje.

Vsa pisma, naročila in reklamacije pošiljati je c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, v Salendrovih ulicah šte. 3.

Št. 6. V Ljubljani, 31. marcija 1894. Leto XI.

Obseg: Duh po plesnobi v vinu. — Sadno drevje na njivah. — Kako ravnati, da kumarno seme začne zgodaj kaliti? — Vzgoja cepljenih trt v mahu. — Kurji gnoj. — Vrtne poti. — Nekaj o dimnikih. — Vazelina. — Naprava ribarskih okrajev na Kranjskem. — Razne reči. — Vprašanja in odgovori. — Gospodarske novice. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Duh po plesnobi v vinu.

Vino, ki splesni, dá se popraviti na več načinov. S prevretjem, s prezračanjem i. t. d. se odstranijo razni neprijetni vinski duhovi in okusi, če ne popolnoma, pa vsaj deloma. Ako ima vino okus po plesnobi, se mu lahko odpravi, posebno, če je vino le megleno, in sicer, ako se pretoči ali presname. Pretočiti pa se tako vino ne sme s sesalko, marveč s škafom, da pride v dotiko z zrakom. Sod, v katerega se vino pretoči, naj bo zažveplan in čist. Ako pa ima vino uže nekoliko močnejši duh ali neprijeten okus, potem se ne da ozdraviti tako labko, ampak uporabiti se morajo v to svrhu druga sredstva, kakor n. pr. kostno oglje, čisto oljčno olje, mleko i. t. d. Ako uporabljamo navedena sredstva, da bi ž njimi iz vina odstranili okus po plesnobi, zgodi se rado, da ob enem odpravimo tudi deloma duh, zaradi katerega se vino bolj ali manj ceni, namreč tako zvani „bouquet.“

Najpriporočljivejše od navedenih sredstev bi bilo oglje, ker vino po njem ne dobi nikakega tujega okusa, in oglje ne pusti v vinu nobenih tujih snovi; samo nekoliko barve izgubi vino po oglji, na kar bi se bilo treba ozirati pri rdečih vinih. Ako je pa vino, katero hočemo zdraviti, še mlado, potem ne škoduje toliko, če prav izgubi nekoliko duha, ker se mu sčasom zopet povrne.

Ako se hoče v ta namen rabiti mleko, treba je, da je sveže in posneto (brez smetane). Takega mleka naj se vlije 250 gramov v hektoliter vina. Vino pa naj se potem pretoči. To sredstvo ima sicer skoraj gotovo dober uspeh, a priporočati ga vendar ne moremo, ker se

ž njim vinu dovedejo nove snovi, n. pr. mlečni sladkor, soli, maslena maščoba, ki niso brez upliva na vinski okus in se vino vsled njih lahko popolnoma pokvari. Ako dobi vino okus po plesnobi, je še najbolje, če se prekuha. Ker pa vsled tega kakovost postane nekako slična novemu vinu, treba je ž njim ravnati kakor z mladim vinom.

Sadno drevje na njivah.

Po dobrih njivah, ki leže v zavetju, bi se sadno drevje ne smelo saditi. Drevesa namreč preveč obsenčujejo rastline, katere sadimo ali sejemo po njivah, izsesavajo redilne snovi iz zemlje ter obtežujejo obdelovanje poljskih rastlin zaradi svojih debel in korenin. Ob enem so pa sadna drevesa tudi zbirališče mrčesov in zrnojedih ptic. Ako so pa njive puste, lahke, podvržene suši, potem je sajenje sadnega drevja po njih umestno in je tople priporočamo, posebno naj se sadno drevje sadi po peščenih njivah in pa po takih, ki leže po strmih obronkih. Po takih njivah drže sadna drevesa zemljo skupaj ter jo nekako pripravljajo za žitno setev. Posebno dobro je pa sadno drevje gojiti s poljskimi pridelki vred po stranskih njivah. Ako imajo take njive lahko zemljo, katero močnejši vetrovi odnašajo, nasade naj se po njih prav gosto sadna drevesa; tako na gosto, da se veje posameznih dreves dosejajo. Čim bolj bodo gosta drevesa branila zemljo vetrovega vpliva, tem bolj se bo zemlja ustanovila, ker jo bodo drevesa varovala tudi naglega osušenja. Ko se je pa zemlja zadostno utrdila ter vsled tega tudi rodovitnejša postala, poseka naj se nekoliko dreves, in to bode tudi ugodno vplivalo na ostala drevesa, ki se bodo

laže razvijala. Ako torej ni posebno treba, da bi se sadna drevesa sadila po oranem svetu, opusti naj se to tudi zaradi tega, ker sadje radi kradejo in se pri tej priliki potepta in poškoduje mnogo žita in drugih pridelkov okoli sadnega drevja, kar se posebno rado zgodi pri zgodnjem sadji. Ako se uže po njivah sadi sadno drevje, sadi naj se tako, ki dozori še le potem, ko so poljski pridelki uže pobrani. Pri izbiranju sadnega drevja za njive je v prvi vrsti treba paziti na to, da se izbere take vrste, katere kolikor moči malo ovirajo druge pridelke.

Drevesa ki se najbolj razrastejo, so: laški oreh, črešnja, jablana in hruška, najmanj pa se razširita češplja in sliva. Ako bi pa vendarle kdo želel po njivah nasaditi kakšno izmed prej imenovanih sadnih vrst, potem naj skrbi za to, da dobe drevesa stožkovite ali pa metlaste krone. Poleg sliv so jabolka najdragocenejša sadna vrsta in se zategadelj priporočajo. Za češplje govori tudi to, ker se dozorele brez težave lahko pobirajo. Češpljevo drevo tudi hitro vzraste in kmalu rodi, pa tudi vsakemu slabemu vremenu klubuje ter od zemlje ne zahteva obilo redilne moči. Ako se pa poseka, da nam prav dobrega lesa, kakeršnega mizarji radi kupujejo in nam ga dobro plačujejo.

Kako ravnati, da kumarno seme začne zgodaj kaliti?

Kumarno seme naj se vsuje v posodo, napolnjeno z vodo, in potem naj se posoda postavi na kak gorek prostor. Po 48 urah naj se prazno seme, ki plava vrhu vode, odstrani, ostalo pa, ki je v vodi na dnu posode, položi naj se v prav vlažen mah. Seme in mah naj se pa zavijeta v mokro gosto cunjo, ki naj se položi na kak gorek kraj, pa ne na peč ali na ogništče, kjer je to plota suha in je sploh neenakomerna, ampak kam drugam. Najbolje je ta zavitek položiti kam v goveji hlev. V hlevu naj se z gnojnimi vilami izkoplje majhna jama, vanjo naj se dene mahov zveženj ter naj se zakrije. Po 48 urah se zveženj vzame iz jame in glej, uže kukajo mlade rastlinice z odkritimi kapicami in z uže precej krepkimi koreninicami iz maha. Ako je vreme ugodno, presade se lahko takoj na pripravljene gredice. Po gredicah naj se namreč naredi 10 centimetrov globoke brazdice, v katere naj se skrbno vložijo male rastlinice, ki naj se rahlo pritisnejo k zemlji.

Voda, s katero se zalivajo, ne sme biti premrzla. Potem se rastlinice, ali prav za prav vzkalilo seme, na lahko pokrije s tanko plastjo presejane zemlje, kakeršna se navadno rabi pri presajanju cretljic. Ako bi vreme za tako delo ne bilo ugodno, potem naj se dene cunja, v kateri je kumarno seme, na kak hladen prostor. Brazdice, ki ostanejo odprte, pokrijejo naj se, kadar nastanejo mrzle noči, s papirjem (dobri so stari časniki), ki naj se zato, da ga ne odnese veter, pritrdi s kamenjem ali pa tudi s koli, ki naj se polože nanj. Isto tako naj bodo brazdice pokrite tudi po dnevu, ako je vreme neprijetno in mrzlo. Na koncih naj se pa brazdice nasujejo z zemljo, da ne vleče veter po njih. Na ta način sajene kumare obrode prav rano.

Vzgoja cepljenih trt v mahu.

Ta vzgoja je iznajdba prošlega leta ter utegne postati še velevažna za vzgojo ameriških trt v veliki meri. Vzgoja je prav priprosta. Popišemo jo po francozkih virih.

Najprvo se rezanice pcepijo po običajnem angleškem načinu. Rezanice in cepiči se napravijo, kadar se obrezujejo trte, ter se hranijo na navaden način prisuti v pesku ali zakopani v zemlji. Rezanice, kakor tudi cepiči, se narežejo kratki, in sicer prve s tremi očesi, drugi pa samo z enim.

Kakor smo uže gori omenili, cepi se po angleškem načinu. Angleški način je tisti, pri katerem se naredi na podlagi in na cepiči zarez v povševno odrezano ploskev. Kako se to dela, je uže znano. Razlika se prične še le pri povezovanji. Če smo cepiči zatakneli v podlogo, cepitev ne povežemo, ampak jih pustimo, kakeršne so. Na to povežemo po 12 do 15 cepljenih rezanic na rahlo v butarice, vzamemo zaboj iz navadnega lesa, obložimo ga spodaj in ob stenah kakih 8 do 10 cm na debelo z vlažnim mahom in naložimo vanj butaric ter vse presledke dobro zamašimo z mahom. Kadar je zaboj polen, naloži se še na vrh enako debela plast mahu. S tem je delo za nekaj časa gotovo ter je trte treba pustiti v miru vsaj mesec dni; k večjemu se sem ter tja mah poškropi z vodo. Če smo to delo izvršili po zimi, hranimo zaboje v prostorih, ki imajo 22 do 25° C. topline. Če smo pa cepili trte spomladi, t. j. med 15. marcijem in 15. majem, hranimo zaboje v kakem toplenem prostoru, kjer ni prepaha ter jih čez dan stavimo na solnce, ne da bi jih odkrili. Z ozirom na visokost topline in množino vlage zaraste se cepitev v teku enega meseca; naredijo se koreninice, iz cepiča pa požene nekaj centimetrov dolž poganjek. Cepljena trta, ki je uže pognala, je ob

Podoba 19.

tem času nekako taka, kakeršno kaže podoba 19. Ti poganjki, ki so vzrastli v temi, so beli in nežni. Kadar je čas saditi jih v trtnico, pričeti jih je treba vaditi na zrak in luč. V ta namen odkrijejo se v kakem temnem kotu, ter se prinesejo polagoma, od dne do dne, na večjo svetlobo, s čemer poganjki dobe večjo trdnost. Še le potem, ko se so poganjki utrdili, vsade se cepljenke v trtnico, v vlažno in rahlo zemljo. V trtnici se čez leto cepitev

Podoba 20.

dobro zaraste, cepič naredi lep poganjek in podloga se dobro ukorenini.

V Klosterneburgu so naredili lansko leto s tem načinom poskus ter so imeli primerno dober uspeh, dasi so trte še le pozno vložili v mah. Vzeli so pa navaden sod, kakeršni se rabijo za cement, in so naredili tako, kakor kaže podoba 20. Trte so pa privadili tem potom na zrak in luč, da so po preteku enega meseca sod odkrili, in ravno tako vrhno plast mahu, ter skozi 8 dni nosili odgrnjene trte na vedno večjo svetlobo. Poskus je pokazal, da ima ta način prihodnost, pa ne toliko zaradi tega, ker cepljenk ni treba vezati, ampak, ker se cepitev rada prime in ker se trte dobro ukoreninijo. Glede povezovanja se omenja, da bi se celo priporočalo cepljenke površno povezati z ličjem ali s stanijolom. Mi priporočamo našim vinščakom delati letos poskušnje na ta način.

Kurji gnoj.

Pogosto se čuje o kokošji vročinski bolezni. Ti bolezniki je največkrat kriva nesnaga po kurnjakih in kokošnjih dvorih. Zgodi se namreč, da se kurji gnoj pušča po več let v kurnjakih in po kokošnjih dvorih, ne da bi ga koristno porabili ter skrbeli kokošim za čista in zdrava bivališča. Najbolj se kurnjaki in kurji dvori onesnažujejo, ako se kokošim poklada mnogo zelenjadi, posebno pa ohrovt, ter se kokošji ostanki puste, da se tam poteptani nakopičijo. Kokoši po takih nesnažnih dvorih navadno postopajo klaverno in ne nesejo posebno rade jajc.

Najslabši kurji dvori so pa tlakani. Ne samo, da se taki dvori ravno tako lahko okužijo, kakor netlakani, marveč imajo še ta veliki nedostatek, da se po njih kokoši ne morejo kopati v suhi zemlji, kar jim je za njih zdravje neobhodno potrebno.

Pa tudi po netlakanih kurjih dvorih bi se morala zemlja vsaki dve leti čevelj globoko izkopati ter nadomestiti z drugo, suho in čisto zemljo. Zemlja pa, ki se izkoplje na kurjih dvorih, daje nam izvrsten gnoj za zelenjadne in sadne vrte, pa tudi trtam ugaja kurji gnoj prav zelo. Posebno dobro gnojilo se dobi, ako se na kurjih dvorih izkopana zemlja preseje na mreži, na kateri se navadno preseja pesek. Izkopana zemlja se najbolje nadomesti z ono, ki se izkoplje iz drevesnih jam. Ako bi se pa iz kurjih dvorov izkopana zemlja porabila kot vrtni gnoj, nadomesti naj se z vrtno zemljo. Ali tudi to je treba presejati na mreži, da se odstrani kamenje, ki je pomešano med zemljo. Na taki zemlji se kokoši izvrstno počutijo, kopljejo se v nji in brskajo po nji, kar jim je jako potrebno. Čez eno ali dve leti nam pa taka zemlja zopet da izvrsten gnoj.

Vrtne poti.

Gotovo je prijetno po vrtih imeti suhih trdnih poti, po katerih človek tudi v deževnem vremenu lahko hodi, ne da bi se oblatil. Navadno pa suhe, trdne poti po vrtih stanejo mnogo denarja in imajo še to zlo, da se začno kasno zaraščati, kadar se opusté. Najprimernejši in najcenejši način, napraviti suhih vrtnih poti, bil bi ta le: Prostor, koder hočemo imeti pot, poravnajmo z lopato in ga posujmo najmanj 6 centimetrov na visoko z uže rabljenim čreslom, uže katero se dobi zelo poceni. Čreslo vzdržuje pot suho ter ima še to dobro svojstvo, da po njem ne raste plevel. Poleg tega se take

poti ne praše — tudi v suši ne — torej jih tudi po leti ni treba škropiti. Take poti so pa tudi mehke in se po njih prav prijetno hodi. Pa tudi dovolj trpežne so take poti; k večjemu jih je treba vsako pomlad nekoliko na novo posuti z čreslom. Najbolj se take poti priporočajo v sadnih ter v zeljenadnih vrtih.

Za javne vrte in za parke naredi naj se poti tako le: Koder bode pot, izkoplje naj se zemlja kakih 20 centimetrov globoko. Potem se naspe notri najprej 6—10 centimetrov debela plast debelejšega gramoz. Kadar je vreme mokro, povalja naj se to trdno skupaj, ob suhem vremenu je pa treba to plast nalašč z vodo dobro namočiti. Za tako delo se rabijo prav težki valjarji; če jih pa ni moči dobiti, zabije naj se gramozova plast v tla z lesenim tolkačem. Še le potem naj se po vrhu nasuje 3—5 centimetrov na visoko drobnega finega gramoz, ki naj se ravno tako udela v tla, kakor se je debeli gramoz. Tako napravljena pot bode gotovo v vsakem oziru prav dobra. Po nji ne zraste plevel in se prav lahko ohrani v čistem stanu. Na takih potih se voda pri deževnem vremenu prav hitro odteka v tla in poti se vsled tega prav hitro osuše.

Nikakor pa ni pametno, pri napravljanju takih poti med ali pod omenjene reči devati ilovico ali cestno blato, češ, da se vsa tvarina bolj sprime; s tem se doseže ravno nasprotno. Ako namreč dalj časa dežuje, omehta se sčasom ilovica ter sili na vrh, če v deževnem vremenu hodimo po poti. Na ta način se zamaše luknjice, skozi katere se je v deževnem vremenu voda izgubljala v tla, voda se ustavlja vrh poti in tako nastanejo po potih luže.

Nekaj o dimnikih.

Ako se po sobah kadi iz peči, iskati je vzroke v zraku in v toploti. Znano je, da razgret in mrzel zrak ne smeta skupaj trčiti, ako naj bo v pečeh izdaten prepih, kajti mrzel zrak je težji od gorkega. Zaradi hitrejšega ogretja so po nekaterih krajih uvedli dimnike po ruskem načinu. Pri teh dimnikih mora biti namreč luknja vseskozi enakomerno široka, njena širina pa mora biti določena z ozirom na velikost ognjišča. Navadno so široke 15 do 20 centimetrov; ože ne smejo biti. Širje pa luknje smejo biti, in sicer pri navadnih stavbah 30 centimetrov pri parnih in tvorničnih zgradbah so pa lahko široke tudi 35 do 45 centimetrov. Najslabše je pa, če je več dimnikov napeljanih v en sam, skupen dimnik, in naj bo tudi tako širok, kolikor sploh more biti.

Ako stoji na strehi več dimnikov, drug pri drugem, zaganja veter dim zopet nazaj v dimnike. Tudi dopoldansko in večerno solnce tišči dim zopet v dimnik. Posebne važnosti je tudi razvrstitev dimnikovih odtokov. Na sezidani, $\frac{1}{3}$ do 1 meter visok dimnik se postavijo dimne cevi iz železne ploščevine, ali pa tudi lončene. Pokrite so te cevi z malo strešico, imajo pa tudi ob straneh luknje, skozi katere lahko uhaja dim. Ako sta na dimniku le dve taki cevi, je ena nekoliko krajša od druge. Pri treh ceveh je srednja viša nego ostali dve. Ako so pa štiri cevi, potem se vrsti niža z višo, pri petih je pa zopet srednja najviša, na straneh je pa vsaka nekoliko niža. Iz več delov zložen dimnik, pri katerem se posamezni deli po potrebi lahko odzamejo ali se celo lahko pregibljejo, niso priporočljivi in se tudi ne sponesó, ker se med sklepe posameznih delov zarijejo saje ter onemogočijo pregibanje. Najboljše so stranske luknje pri ceveh in pa pregrajene cevi. Iz stavbenih in

varnostnih ozirov naj se pri dimnikih opuste povprečne in poševne cevi, ki prav rade v soseščini povzročijo obilo dima.

Vazelina.

Vazelina je rudninska mast. Dobiva se iz preostankov prečiščenega petroleja. Vazelina se odlikuje med vsemi drugimi mastmi, rastlinskimi in živalskimi, ker je najčistejša izmed vseh do sedaj znanih masti, in se v vseh raztali. Gosta je kakor mehko maslo, ima presojno rmenkasto barvo, liki raztopljen med, ni niti kisla ni lugasta ali alkalična, je brez duha in brez okusa, se ne okisa in vsled tega ne postane niti žaltava niti smolasta. Na zraku ostane vazelina neizpremenjena pri različni toplini in se tudi ne suši; raztopi se še le pri 46. do 47. stopinji.

Vazelina se zelo rabi v zdravilstvu, v lekarstvu in pri napravljani dišav ter nadomestuje dosedanjo rabo sala, olja, masla, kakaovega masla, glicerina i. dr. Prednost vazeline nasproti omenjenim mastem je tudi to, da ne draži kože, če tudi je ranjena, ter se vsled tega čista, nepomešana lahko rabi kot mazilo za rane. V vseh slučajih, kjer se gre za to, da se koža in rana obvaruje zračnega vpliva, kakor na pr. pri prisadiah, izkazala se je vazelina kot izvrstno sredstvo ter se lahko priporoča pred vsemi drugimi mastmi in mazili. Pa tudi za opekline je vazelina izvrstno mazilo. Da si ohranijo lepo gladko kožo, rabijo ljudje glicerin, isto tako si mažejo z njim roke, če jim ozebejo; ali poskušnja je dognala, da vazelina tudi v tem prekosi glicerin.

Vazelina pospešuje tudi rast lasem, ako se ž njo namaže glava. V tem oziru je vazelina boljše nego druga mazila in pomade, ker nima nikakega duha ter ne postane ni žaltava ni smolasta. Pomešana z drugimi mazili se vazelina rabi pri zdravilstvu in za dišave. Tudi v tehniki so s posebno dobrim vspehom začeli rabiti vazelino, posebno za mazanje različnih strojev in priprav, ter je njena uporaba tudi iz gospodarskega stališča jako važna, ker ne izpuhti ter se ne usuši in tudi nima nikakega duha.

Naprava ribarskih okrajev na Kranjskem.

Predmet deželnega zakona za Kranjsko z dne 18. avgusta 1888. l. je ribarstvo, stroka deželne kulture, za katero se je do najnovejše dobe malo zanimalo bodisi zakonodavstvo, bodisi prebivalstvo. Za ribarstvo so veljala doslej določila,*) ki se niso zlagala s sedanjim svojstvom in s sedanjo uporabo vodá.

Ribariti po suhozemeljskih (celinskih) vodah, t. j. imeti pravico prisvajati si vodne živali, pristajalo je prvotno vsakemu zemljiškemu posestniku ob svojem posestvu, po javnih vodah pa je smel vsakdo ribariti. Toda sčasoma se je razvila misel, da je ribarstvo vladarska pravica (regale), t. j. da sme samo deželni knez podeliti pravico ribarjenja po javnih vodah. V občem državljanskem zakoniku z dne 1. junija 1811. l. so bila tačas veljavna pravna določila uzakonjena tem načinom, da se je prisodilo ribarstvo v ribnikih in drugih zaprtih zasebnih vodah posestnikom dotičnih vodá (§ 295), glede ribje lovi po javnih vodah se je pa v obče dovolila prisvojitve s pristavkom, naj določijo politični zakoni, komu spada pravica do ribje lovi, (§ 382. in 383. o. drž. zak.) Tudi pri odvezi grajščinskih pravic se niso spremenile ribarsko-

*) Karl Peyrers Fischereibetrieb und Fischereirecht in Oesterreich. Wien, Staatsdruckerei, 1873.

posestne razmere. Ministerski razpis z dne 31. januarija 1852. l. naglašá izrecno, da po zakonih za zemljiško odvezo ribarske pravice ne pridejo ob veljavo, ampak da ostanejo v tistem stanju, kakeršne so bile l. 1847. Avstrijsko zakonodavstvo o vodnem pravu je nameravalo sicer v prvih načrtih za te zakone uvrstiti med obče vodne pravice določila o ribarstvu; pozneje se je pa sklenilo ta predmet izločiti „kolikor bi bilo le mogoče, ker so ribarska pravila krajevne in premenljive naravi, kakor n. pr. pravila o prepovedanih lovskih časih, o načinu lovi in o lovilih (o orodji za lov), ker je dalje bilo ribarstvo od davnih časov prepuščeno posebnemu zakonodavstvu.“ Torej je v teh zakonih le toliko določeno in ne več, da je za obrtniško in poljedelsko uporabo vode dopuščena nekaka razlastitvena pravica nasproti ribarstvu, (§ 19. drž. vodnopravnega zakona), nasprotno je pa ribarstvu zagotovljeno proti drugim vodnim uporabam toliko varstva, da naj se po določilu, vsprejetim v zakon, ribarstvo po drugih vodnih uporabah ne obtežuje in ne oškoduje po nepotrebnem, (§ 6. vodnopravnega zakona za Kranjsko). Ker se naposled tudi zakoni, izdani l. 1880. do 1883. o nekaterih odredbah v povzdigo ribarstva, za Kranjsko zakon z dne 25. nov. 1880., dež. zak. št. 17 ex 1881, niso dotikali ribarsko-posestnih razmer, ostale so te v celoti neizpremenjene do današnjega dne in so take, kakor so se razvile skozi stoletja in v onem času, ko so se izkoriščale vode edino le za ribarstvo in, kolikor je bilo sposobnih, tudi za brodarjenje.

Prvotna in kakor rečeno neizpremenjena prisvojitve ali podelitve posesti vršila se je brez ozira na tedanjo gospodarstveno sposobnost posestnih ozemelj, največ po teritorialni razsežnosti velikih in malih grajščin, kar je tem umevnejše, ker pri tem niso poznali drugega namena nego izkoriščati, t. j. loviti koristne vodne živali, ni se pa mislilo varovati jih in skrbeti za nadomeščenje (reprodukcijo).

Ko se je jela razcvitati obrtnost in so se izkoriščale vodne moči z raznovrstnimi napravami, premenile so se po vodah ne le prometne razmere — misliti je na jezove — ampak v mnogih slučajih se je premenilo tudi svojstvo dotične vode.

Ta razvitek preti življenskim pogojem vodnega živalstva, in sicer neposredno po onesnaženji vodá iz obrtnih naprav in s tem, da se živalstvu ovira nadomeščenje (razploditev), posredno pa, ker neugodne posestne razmere silijo upravičence, da ribarijo na roparski način.

Nasprotno pa je dokazano po novejših opazovanjih in preiskavah življenskih pogojev vodnih živali, njih živil, njih potovanja in njih množitve, isto tako po jasnih uspehih, doseženih v vodah, katere so po svojih svojstvih enake kranjskim vodam in v katerih živi isto ribovje, na pr. na Gorenjem Avstrijskem, Solnograškem, Bavarskem, da se pri ribarstvu ni omejevati samo na izkoriščanje (na lov), temveč, da je mogoče in treba kakor pri drugih kulturnih strokah delovati produktivno, in sicer na ta način, da se uničujejo ribovju škodljive roparske živali, da se iztrebljajo vodi neprimerna ribja plemena, tudi boljše ribe, kadar so dosegle velikost, nad katero bi svojstvu vode ne bile več primerne, da se obvaruje tako število plemenskih rib, ki zagotavlja primeren zarod, da se omogoči ribam priti do drestišč ali se jim taka umetno prirede, da se izpušča zarod in mladina boljnih vrst, ki bi se tako hitreje množile, da se puščajo tudi manj vredne ribe za hrano boljšim, ki se žive izključno od živečih bitij, na kratko z odredbami, ki naj odstranijo le zapreke množitvi plemenitih rib, temveč naj pospešujejo tudi njih razploditev. Uspehi, katere so s takim

oskrbovalnim delovanjem dosegli drugod, so za Kranjsko tem važnejši, ker so se taki poskusi vršili v vodah, primernih za plemenite ribe, in ker so skoraj vse Kranjske vode sposobne za rejo takih rib.*) Sicer imamo tudi na Kranjskem več vzgledov za uspehe po oskrbovalnem delovanju, tako v Blejskem jezeru in Bohinjski Savi, o čemer je nastopne stvari povedati.

Blejsko jezero, če tudi ribovito, veljalo je do zadnjih let za manj vredno, nego Bohinjsko, v katerem je manj rib. RIBE v onem bile so karpi, platnice, pegunice in obilo klinov, dalje ščuke, katere se pa ne plodijo, in somi — zasejani sem pred blizu 50 leti, katere je pa le redko kedaj mogoče ujeti; v Bohinjskem jezeru so pa večinoma plemenite ribe, postrvi, lipani in menki. Somi Blejskega jezera, ki se držijo veči del tal in plavajo manj gibčno, love raje karpe, in vsled tega so se klini, kateri so brez vrednosti, neprimerno namnožili in jezero preobljudili. Da bi njih preobilico zmanjšali, potegnili so kakikrat navlašč mrežo za lov klinov ter so ujete pokrmili prasičem in porabili za gnoj. Nekaj let sem ne love klinov več, ampak vsako leto spuščajo v jezero nekaj stotin ščuk, leto starih, in jezerskih postrvi, 0,3—0,5 kg težkih. Te ribe, ki ostro plavajo in kot nenasičljive roparice grabijo vsako vodno žival, katero zmorejo, trebijo kline izdatno, raste hitro in ujamejo jih zdaj po 2—6 kg težke. Na ta način se pretvarjajo nič vredni klini v drago ribje meso postrvi in ščuk. V Bohinjski Savi, postrvski in lipanski reki, zaprečeval je te plemenite ribe sulec, ki je zrastel tu do 10 kg težek; bil je torej za to vodo uže prevelika in z ozirom na to, da se je redil od postrvi in lipanov, jako draga riba. To spoznavši, preganjali so tu sulce na vso moč in jih do malega iztrebili; razven tega preganjajo roparsko svojat (vidre i. dr.) in naposled spuščajo veliko množino postrvic v vodo. Vsled tega donša Bohinjska Sava vedno več in najdražih rib, namreč postrvi, in opazuje se prejšnja množitev.

Iz teh vzgledov, kakor iz tega, da obstoji na Kranjskem 11 vališč (naprav za umetno valitev plemenitih rib), je sklepati, da se je pričelo v ribarsko gospodarstvenih stvarih nekako gibanje; to se pa nahaja zdaj le še posamezno. Za nasproten vzgled, kako malenkosten lahko postane donesek iz reke, za ribarstvo po narodi izjemno sposobne, če se edino le izkorišča, je navesti Krko od izvirka do Dvora.

Temperatura (toplina) Krke je zmerna (srednja), povodnji ne povzročajo nikakršne škode. V tej Krki rasli so raki in postrvi jako hitro. Za te ribe si je boljših življenskih okolnosti težko misliti, kakor se nahajajo tu, ker poleg klinov, mren, podlesti in platnic je tu velika obilica rib za krmo — kapeljnov, frilčkov, kreškov in plaščic. Rake je pobrala kuga. Odkar so raki minuli, je postrv edina vodna žival, ki bi dajala ribarstvu večo vrednost. Postrvi je pa zdaj prav malo še, deloma ker so jih preveč in v škodo izlovili, deloma ker so kline in mreže, ki pojedajo postrvim zarod, preveč v nemar pustili, da so vzrasle te ribe tako velike, kakeršne se nahajajo malokje v deželi. Pri tej priliki naj bode opomnjeno, da poleg teh rib, velikih klinov in mren, bode, ako sploh mogoče, vender prav težavno zaploditi zopet rake v tej progji Krke, ker so sila hlastne rakožrke.

Spoznavši uspehe, katere so posamezniki dosegli z ribarskim gospodarstvom, morali so interesenti izpredvideti, da je sedanja razdelitev posesti nedostatek in da je pri večini voda največa ovira za ribogojstvo razdelitev in omejitve posesti. Če v isti vodi, kakor se mnogokrat res

nahaja, ribarita dva ali ribari več opravičencev vsak sam za se, ali če je pravica do ribarjenja razdeljena po umišljeni meji, na pr. po sredi vodotoka, dokler je ribovje večje in več vredne vodne proge izpostavljeno nevarnosti, da je takrat, kadar opravlja vsakoletno množitev ali drest, posestnik sosedne ribolovne posesti uniči, ali naposled, če sme vsakdo ribariti in je ribja lov prosta, pri takih razmerah ni misliti na gospodarjenje. Vsled takega spoznanja so se začeli interesenti živahno in vztrajno poganjati za obsežno, zakonito uredbo vseh ribarstva se dotikajočih zadev, izvestno so pa tudi zahtevali, da bi se napravile gospodarstvene celote brez ozira na politične okraje in bi se ne odmerjale te celote po enem in istem merilu, ampak na podlagi zemljepisnih in ribogojstvenih razmer. Ta prizadevanja so izrazili jasno na tretjem avstrijskem ribarskem zboru v Gradci dne 24. in 25. maja 1881. l.,*) katerega so se udeležili tudi interesenti s Kranjske, z resolucijo, katera se je potem deželnih ribarskih društev predložila deželnim vladam kot peticija z namenom, da bi se dosegla uredba ribarskih razmer v zmislu tretjega avstrijskega zbora in na podlagi določil državnega ribarskega zakona z dne 25. aprila 1885. leta.

Vsled navedenih prizadevanj (teženj) je vlada predložila deželnim zborom načrt zakona, katerega je deželno zastopstvo Kranjske, Galicije, Tirolske in Dolenje Avstrijske sprejelo z malimi izpremembami vladne predloge.

Ta zakon določuje, naj v namen uredbe ribarskih razmer preneha pravica do proste ribje lovi, ter ukazuje, kako naj se uredi ribarstvo v vodah, kjer se je doslej prosto lovilo, nadalje pa zahteva zakon v zmislu navedene peticije prisilno komasacijo „quod fructus“, t. j. zahteva, naj se vodé razdele v ribarske okraje imperativno — prisilnim putem.

Kako naj se ta razdelitev v zmislu zakona izvrši, naj bode pojasnjeno v sledečih vrsticah z ozirom na zakon za Kranjsko in na istočasno objavljeni izvrševalni ukaz z dne 9. septembra 1890. l., tikajoč se ustanovitve tvoritve (naprave) ribarskih okrajev. Morda se posreči vzbuditi za napravo okrajev zanimanje in pospešiti razumevanje za izvršitev teh gospodarstvenih odredb.

Vsak ribarski okraj ima biti enotna, nerazdelna gospodarska skupnost ali celota, ki dopušča toli gojiti ribe in rake kakor pravilno in z dobičkom ribariti. Zato ni sprejeti v okraje takih voda, katere so in dokler so po svojem stalnem svojstvu brez pomena za kakeršno koli si bodi stroko ribarstva. V ribarske okraje tudi ni uvrstiti jezer, ribnikov in pod posebnimi pogoji tudi ne voda, katere se vantage stekajo, če vplivajo na gospodarjenje dotičnega jezera ali ribnika. Naposled ni uvrstiti v ribarske okraje proti volji dotičnega upravičenca, kar je pa za Kranjsko prav malega pomena, stalnih priprav za ribjo lov in takih vodnih parcel, katere se imajo odločiti ribiču, ki se z ribjo lovjo živi, v odškodovanje, ker izgubi pravico do proste ribje lovi. Drugih posestnih razmer pri napravi ribarskih okrajev ni jemati v poštev. V en ribarski okraj se torej smejo zediniti vodne proge, v katerih spada ribarstvo različnim posestnikom, če tako zahtevajo gospodarstveni razlogi.

(Dalje prihodnjič.)

Razne reči.

— Peteršilj, pravi, katerega sejemo spomladi na posebne gredice in katerega prištevamo k povrtni zelenjadi, gojile naj bi naše gospodinje z večo marljivostjo. Dobro seme

*) Mittheilungen des österreichischen Fischereivereines. November 1885, Nr. 18.

*) Die Gewässer in Krain und ihre nutzbare Fauna von J. Franke. Jahresbericht der Staats-Oberrealschule in Laibach für das Schuljahr 1891/92.

dobimo le od zanesljivih vrtnarjev in semenskih prodajalk. Kupimo dobrega semena, pa nam ne bo žal, če smo mu na vrtu odločili posebno gredico ali kotichek na zelniku. Peteršilj ljubi solučno lego pa rahlo prst. Uspeva pa tudi tod, kodar svet ugaja salati. Vsejano seme kali v 40 dneh; če je pa vreme neugodno, pa še nekaj dni zakasni. Sprva se pokažeta le dva suličasta zelena lista, potem pa kot tretji list že pravi peteršiljev list, ki ima takoj pravi duh, če ga zmanemo v roki. Peteršilj raste izprva jako počasi, kakor zelena, a kadar se približa kresna vročina, potem tudi peteršilj hiti rasti. Kakor drugo povrtnino, pleti moramo tudi peteršilj skrbno in ga rediti. Ako smo ga sejali na globoko prekopano zemljo, naredi blizu $\frac{1}{2}$ m dolgo korenine. In komu peteršilj ni znan kot zdravilna rastlina za ljudi in živali? Peteršilj pustimo, da raste na lehi do snega, t. j. do meseca novembra; potem si ga z vilami, z rovnico ali z lopato napulimo, kolikor se nam zdi, da ga bomo potrebovali do konca meseca marcija, drugega pa pustimo črez zimo na lehi, saj tako tamkaj prezimi najlepše. Spomladi pa, kadar lehe pripravljamo za novo sejanje povrtnine, porujemo ostali peteršilj, zakopljemo ga nekaj na nov prostor, da ga bomo imeli za kuhinjo, kakih 20 korenin pa prikrajšamo z nožem, takisto tudi staro listje ter ga potem presadimo na stalno mesto, tje, kjer uže stoje semenski štori kapusovi, semenska pesa itd. K vsaki koreninici zasadiamo 75 cm dolgo paličico — seveda vse v vrsto — potem vse te pritrdimo z drugo dolgo vodoravno palico, (dve sta še boljši), zvežemo s prejo in pustimo, da zraste semenski peteršilj in pokaže cvetje. Sedaj se vzame nekoliko preje ter se vsaka cvetoča peteršiljeva rastlina priveže k vodoravni in k navpični palici. To pa zaradi tega, da jih ne končajo poletni viharji in plobe. Koncem meseca septembra in začetkom oktobra je peteršiljevo seme zrelo in je lahko osmučemo kar na mestu in je potem posušimo na solnci, ali pa tudi cele rastline porujemo in posušimo. Seme se potem shrani na suhem kraju, spomladi pa se lahko proda, saj se ne dobi ravno povsod. Proda se drago. Peteršilj se rabi vse leto, pri vsaki hiši, zakaj naj bi se torej pogrešala ta koristna rastlina. Peteršilj se prodaja zelen v šopih, prodajajo se dorastle rastline in seme. Povezani in na zraku posušeni listi se tudi dolgo ohranijo za zdravila. O peteršilji se pač lahko trdi tudi isto kar o krompirji, da ga namreč rabi gospod in kmet.

A. K. S.

— **Repno šavje**, katero črez zimo prav lepo požene v topli kleti, je dobro za salato ali pa za prikuho, če se pripravi kakor špinača

A. K. S.

— **Pesa, dolga, fina**, dá se dalj časa hraniti kar pripravljena za salato, ako jo ne premehko skuhamo, olupimo, zrežemo, vložimo v steklenico, potresemo s kimljem in do vrha zalijemo s pravim kisom ter zamašimo, kakor kako drugo ukuho. Kadar se pesa rabi, odpre se steklenica ter se vzame iz nje s žlico, kolikor je treba. Pesa zahteva pred vsem dobrega olja, katero pa nikdar ne rabimo prepotratno.

A. K. S.

— **Zeljne štore** lahko porabimo za prikuho. Navadno jih drobno zribamo in dobro skuhamo, potem pa jih pripravimo kakor zgodnje kolerabe.

A. K. S.

— **Jabolka**, olupljena, v peči na deskač počasi posušena, se lahko porabijo za prav dober kompot (salato), ako jih zalijemo, kadar jih kuhamo, s $\frac{1}{2}$ — $\frac{2}{3}$ rumenega naravnega vina, kateremu dodenemo nekaj celega cimeta in kos belega sladkorja. Kuhana in ohlajena je ta jed dobra za vsakega bolnika.

A. K. S.

— **Snaženje kadi, v katerih se pripravlja krma za živino**. Gospod pl. Kappus iz Kamne Gorice nam piše: V št. 3. letošnjega „Kmetovalca“ je v 24. vprašanji omenjeno krmljenje s klajo, v kadi namočeno. Ker se pa take kadi morajo vzdrževati jako snažne, dovoljujem si naznaniti, ako

kateremu čast. bralcev „Kmetovalca“ še ni znano, kako se take kadi najhitreje in najbolje snažijo in kako se s tem snaženjem popolnoma pokončajo glive in druge nevarne kali, ki bi utegnile biti v kadi. Kad, v kateri namakamo klajo, dobi posebno v poletnem času prav kmalu kisel, pozneje pa popolnoma smrdljiv duh. Tudi se na dnu in ob stenah nabere razna nesnaga. Taka kad se izprazni, znotraj nekoliko omoči z vodo in potem se potrese po nji dve pesti (ali perišči) živega apna, tako da je znotraj vsa oprášena z njim. Tisti trenutek, ko apneni prah pride v dotiko s kadjo, poneha popolnoma vsak slab duh in potem ni treba storiti nič drugega, kakor s čedno hlevsko metlo omesti in odrzati kad in jo dobro izplakniti z vodo. Potem je zopet za rabo, kakor nova. Poskusil sem tudi kadi, ki stoje v hlevu, zunaj namazati z apnom (obeliti jih), in tudi to se je dobro sponeslo, ker apno preprečuje gnitje lesa.

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 54. Vsled ognja v svinjaku se mi je zadušilo mnogo prasičkov. Prasičke sem oddal konjaču, ki mi je za svoje delo hotel računati po 1 gld. 50 kr. od prasička. Ker prasički niso poginili vsled kake kužne bolezni, nočem plačati konjaču zahtevanega plačila ter prosim sl. uredništvo, da objavi v „Kmetovalci“, kakšne pravice ima konjač sploh do odškodnine, ker pri nas tega nihče ne ve in konjač postopa, kakor se mu poljubi. (J. O. na V.)

Odgovor: Pristojbine, katere sme konjač tirjati, so označene v § 23. zakona za konjače z dne 5. oktobra l. 1860. Ta § slove:

Za odvažanje, kakor tudi za odiranje (kadar je dopuščeno) in za zakopavanje pogiblih živali ima konjač pravico tirjati plačilo za svoje delo.

Ako lastnik živali ne plača zapovedane tarife, gre konjaču kot povračilo za njegovo delo koža z vsem, kar se je drži (t. j. z grivo in repom), pri govedu pa še rogovi in loj, ako je namreč raba vsega tega dopuščena. Do konjskih in volovskih podkov konjač nima pravice.

Vselej je pa lastniku živali dano na prosto voljo prepustiti konjaču za njegovo delo kožo, ali mu pa mesto nje plačati pristojbino v denarji. Kadar pa konjač dobi pristojbino plačano, je zavezan žival tako dejati iz kože, da se koža ne pokvari, sicer mora vso škodo povrniti. Ako lastnik pogible ali za pokončanje namenjene živali konjaču noče prepustiti kože, dolžan je plačati nastopne pristojbine:

a) Za to, da gré konjač po odrastlega konja ali govedo in ga pelje v konjačnico, dobi 1 gld., ako mrha ni oddaljena nad pol milje od konjačnice. Da tako žival dene iz kože, dobi 1 gld. in, da jo zakoplje, pa tudi 1 gld. — Za ravno tako pot po teleta in žrebeta, ki niso še leto stara, potem za manjše domače živali, kakor prasiče; ovce, koze in pse dobi konjač po 50 kr., za odiranje in za zakopavanje po ravno toliko. Ako konjaču katero teh del (odvažanja, odiranja ali zakopavanja) ni treba opraviti, dobi toliko manj plače. — Če mora konjač čez pol milje od svojega doma po mrhovino, gre mu za vsake pol milje tje 25 kr. in nazaj zopet 25 kr.

b) (Ta odstavek ima veljavo le za ljubljansko živino-zdravnico.)

c) Kadar se primeri, da se mora zakopati vsa žival, in sicer iz zdravstvenih ozirov, in se od lastnika ne more tirjati, da bi plačal konjaču pristojbino, dobi ta povračilo za delo iz državne blagajne, in sicer 2 gld. za veliko in 1 gld. za majhno žival.

Vprašanje 55. Imam veliko sitnosti, ker hodijo tuje čebele k mojim ropat. Reč je tako huda, da se bo brzkone

končala s tožbo. Bil sem uže pri sodišči, a tam so mi svetovali, da naj pri Vas izvem za **čebelarski zakon**, po katerem naj se ravnam. Izvolite mi sporočiti o čebelarskem zakonu, kolikor Vam je znanega in kolikor ima veljave. (A. V. v Sv. A. pri Ptuj.)

Odgovor: Čebelarski zakon ima v Avstriji le goriška dežela, ki je pa deželjen in zato le zánjo veljaven. Razven tega se čebelarstva tiče patent cesarice Marije Terezije z dne 8. aprila l. 1775., potem patent cesarja Jožefa z dne 30. junija l. 1796. in §§. 383. in 384. občnega državlanskega zakonika, katere vse določbe so pa za Vašo zadevo brezpomembne. — Glede zahtevanja odškodnine za ropanje čebel javimo Vam to le: Leta 1868. so zborovali avstrijski in nemški čebelarji in so sestavili načrt za čebelarski zakon, katerega so potem predložili raznim vladam. Toda tega zakona niso nikjer sprejeli. Glede ropanja so znani čebelarji-veščaki na imenovanem zborovanju izrekli, da naj nima noben čebelar pravice zahtevati povračilo za škodo, ki jo naredi roparice, marveč naj se kaznuje, ako roparice lovi ali mori, kajti ropanje se kaže le pri čebelah nemarnih in brezskrbnih čebelarjev.

Vprašanje 56. V svojem vinogradu stavim zidanico. Stavbno gradivo (apno, pesek i. t. d.) pa moram voziti skozi mitnico. Ali je vožnja stavbnega gradiva mitnine prosta ali ne, in če je, kje naj se pritožim, ako jo mitničar vender le zahteva? (M. E. v V.)

Odgovor: Odstavek d) § 18. zakona z dne 3. oktobra l. 1891. slove: „Vozna živina pri vožnjah z gradivom za zidanje, dobljenim na zemljišči cestninskega kraja in za cestninski kraj sam namenjenim, je mitnine prosta“. — Ker so nam pa Vaše razmere znane in vemo, da zidate izven cestninskega kraja, zato vemo, da ste zavezani mitnino plačati. V pojasnilo tega še povemo, da zakon smatra za „cestninski kraj“ le tisto vas, trg ali mesto, kjer se nahaja ena ali več mitnic.

Vprašanje 57. Ali sme podžupan kar na svojo roko odvzeti nekaj občinskega pašnika ter ga prilastiti sebi in nekaterim odbornikom? (J. S. v S.)

Odgovor: Ako je podžupan kaj takega naredil, ravnal je popolnoma protizakonito in sedaj je na ostalih opravičencih do tega pašnika, da „gospoda“ podžupana pošteno zavrnejo, pri čemer jim bo gotovo pomagalo c. kr. okrajno glavarstvo, ki ima tudi na to paziti, da se ne zlorabi podžupansko dostojanstvo. Zadevo pa morate naznaniti na pristojnem mestu, kajti „kjer ni tožnika, tam ni sodnika“.

Vprašanje 58. Imam vrt z mladim drevjem, poleg pa je sosezdov vrt s starim drevjem, katerega veje segajo na moj vrt ter s svojo senco meni delajo škodo. Na moj vrt viseče veje sosezdovega drevja mislim odstraniti, zato vprašam, ali smem to storiti? (F. P. v V.)

Odgovor: Po državlanskem zakoniku smete to storiti. Vender Vam priporočamo poravnati s sosezdov to zadevo lepim potom, ker prestrogo postopanje, če je tudi zakonito, neti le nepotrebno sovraštvo, ki na nobeno stran ni dobro. Opozorite soseda na pravico, ki Vam gre po § 422. občnega državlanskega zakonika, ki slove: „Vsak posestnik sme korenine tujega drevesa iz svoje zemlje izvovati in na svoje posestvo viseče veje posekati ali drugače porabiti“. Ako Vam sosezd ne verjame, vpraša naj pri sodišči ali sploh kakega pravnikarja in, če vse nič ne pomaga, potem se še le poslužite svoje pravice.

Vprašanje 59. Za tukajšnjo šolo smo izkopali vodnjak, v katerega misli krajni šolski svet položiti borove cevi. Kako naj očistimo borove cevi smradu po smoli? Ali naj jih namakamo v vodi, ali morda izpiramo z vodo, v kateri je raztopljena soda? (F. S. v Št. J.)

Odgovor: Ne storite ne enega ne drugega, marveč denite cevi v vodnjak, kakeršne so, kajti bor je ravno zaradi

velike množine smole za take cevi najboljši, ker smola prepreči gnilobo in dela cevi trpežne. Smrad po smoli izvira le od eterijskih olj, ki so v njej, ter v vodnjaku kmalu izgine; če ga pa hočete prej odpraviti, pa morate rabiti taka sredstva, ki smolo izlužijo; ta so pa draga in ob enem slaba, ker lesu vzamejo trpežnost.

Vprašanje 60. Prodal sem nekaj smrekovega gozda, pri čemer se je skazalo, da je bil les po sredi večinoma gnil. Ker je zemlja zelo suha in rahla, mislim da ne ugaja smreki, zato prosim sveta, s katerim drevjem naj sedaj pogozdim posekani del gozda? (F. P. v S.)

Odgovor: Vzrok gnilobi Vaših smrek je na vsak način v zemlji in v legi, kajti smreka v nižavi in na globokih rodovitnih tleh v gotovi starosti skoraj vedno začne v sredi gniti, zato je primerna le za više ležeče hribovske gozde. — Če je lega Vašega gozda senčna in hladna, priporočamo Vam za pogozdenje jelko. Tudi macesen je dober, uspeva pa dobro in rad le v višavah na apnenih tleh, v solučni in zračni legi.

Vprašanje 61. Imam junico, ki bo storila čez mesec dni, a je jako huda in zlasti možkih oseb ne pusti k sebi. Bojim se, da po otelitvi ne postane še hujša. Prosim pouka, kako jo ukrotim? (A. G. v M.)

Odgovor: Pred vsem bi bilo treba vedeti, kaj je vzrok hudobnosti junice. Ako je hudobnost le razvada, dá se odpraviti z lepim ravnanjem, a k temu je treba mnogo časa, truda in poterpljenja. Ob pravem času je na mestu občutna kazen (udarec), ki se pa mora tako izvršiti, da žival ve, zakaj je bila kaznovana. Vse to pa ni lahko in zahteva človeka, ki ima posebno nadarjenost hude živali krotiti. Vzrok hudobnosti pa more biti tudi kaka bolečina, vsled katere se žival boji človeka, da je ne zadene ob bolni del života. Končno pa tudi boleznij v možganih živali naredi divjo, kar je posebno nevarno in je v takem slučaju najbolje živino zaklati. Najbitreje bodete junico ukrotili, če ji denete v nos obroček, kakor biku. K obročku se priveže dolga vrvi, ki gre skozi drug obroček, pritrjen na jasliah. Konec vrvi bodi privezan kje ob steni. Junica bodi seveda vrhu tega običajno privezana z verigo k jaslim. Kadar je pri junici kaj opraviti, potegne se za vrvi, da junica pride z gobcem tik jasliah, vsled česar z glavo, oziroma z rogovi ne more storiti nič hudobnega, kar je glavno, kajti z drugimi deli života tako ne more posebnega narediti.

Vprašanje 62. Imam tri tedne staro žrebe, ki je vse, listje, gnoj, zid i. t. d. Vsled tega je menda dobilo tudi hudo drisko. Kaj mi je početi, da je ozdravim? (M. S. v N.)

Odgovor: Poželenje žrebetovo po zidu in gnoji dokazuje, da nima želodeca v redu, kar provzroči tudi drisko. Žrebe si je pa pokvarilo želodec ali s tem, kar je sesalo pri kobilih, ki je bila od dela utrujena in segreta, ali pa je kobila jedla slabo krmo, zlasti kislo seno. Prvo, kar morate narediti, je, da na kobilo bolj pazite in ji dajete boljše krme in le sladko seno. — Žrebe samo pa dobro drgnite s slamo ter je pokrite s toplo odejo. Kot zdravilo dajajte žrebetu praženo moko, pomešano z jajcem. Ako tako ravnanje ne bo pomagalo, potem Vam ne preostaja drugega nego poklicati živinozdravnika iz Radovljice.

Gospodarske novice.

* † **Gospod Henrik baron Gagern**, grajščak v Mokricah, jako marljiv in napreden gospodar ter dolgoleten član naše družbe, je umrl dne 10. marcija t. l. — **Gospod Ivan Recelj**, kolar v Št. Jarneji in družben član, je umrl dne 14. t. m. Naj počivata v miru!

* **Samostalni konjerejski odsek** kmetijske družbe je imel dne 21. marcija svojo sejo, pri kateri so bili navzoči:

načelnik gosp. Povše in odborniki gg. ritmojster pl. Bentler, Gams, Lenarčič, Pirc in Seunig. — Odbor je ukrenil določiti te le dneve za letošnja konjska premovanja, in sicer meseca septembra: 3. v Lescah, 4. v Kranji, 5. v Kamniku, 6. na Vrhniki, 7. v Ribnici, 10. v Šent Jarneji in 11. v Trebnjem. Ako bo vis. deželni odbor dovolil potrebno podporo, bo premovanje konj v Bohinji dne 1. septembra. — Vsled poziva c. kr. vojnega ministerstva prosi odsek, da naj se vrši nakupovanje konj za vojno dne 10. septembra t. l. v Šent Jarneji. — Ker je v Ribnici v hiši, kjer so nastanjeni cesarski žrebeci, neki konj, ki je sumljiv, da je smrkav, ukrenil je odsek priporočiti premestiti žrebce v tak kraj, ki bo ugoden konjerejcem ribniške doline.

* Na ribarski poučni tečaj in na tečaj za cepljenje trt, ki bosta prihodaje dni in katera razglajamo med uradnimi vestmi, opozarjamo c. naše čitatelje.

* Glede izvršitev naročil na semena in drevje javimo nastopno: Do sedaj došla naročila so vsa izvršena. Deteljno seme nam je pošlo, ter ne sprejemamo več naročil nanje. Lanenega semena imamo še nekaj; kdor ga želi, naj se podviza z naročitvijo. — Od krompirja so nam vrste julij, rumeni rožnik, krakus, kinovec, kancelar in zborovec popolnoma pošle; druge vrste se še dobe. Drugi mesec dobimo in pričnemo razpošiljati modro galico, o kateri je razglas med uradnimi vestmi.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas.

Visoko c. kr. kmetijsko ministerstvo je z odlokom z dné 13. marcija t. l. št. 392 odredilo, da se vrši petdneven poučni tečaj za ribiče, kakor ga je predlagal samostalni ribarski odsek podpisane družbe, in da poučujeta gospoda Ivan Franke, c. kr. profesor in načelnik imenovanemu odseku, ter Josip Hubad, c. kr. gimn. profesor.

Vsled tega razglasuje podpisana družba nastopno:

- 1.) Tečaj se bo vršil od dné 15. do 20. aprila t. l. v riborejnem zavodu imenovanega odseka na Studenci pod Ljubljano.
- 2.) V tečaj se sprejmo le ribiči, drugi pa izjemno le v kakem uvaževanja vrednem slučaju.
- 3.) Vsak obiskovalec tečaja dobi po 2 gl. na dan ter z ozirom na oddaljenost svojega doma od Ljubljane primerno odškodnino za pot.
- 4.) Prošnje za sprejem v tečaj je predložiti najkasneje do dné 8. aprila t. l. podpisani družbi. Prošnjam je priložiti potrdilo pristojnega županstva, da se prosilec res živi z ribištvom.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

V Ljubljani, dné 23. marcija 1894.

Razglas

o oddaji modre galice za škropljenje trt v l. 1894.

Podpisana družba bo tudi letos modro galico za škropljenje trt oddajala po znižani ceni, in sicer tistim vinogradnikom, ki se pravočasno zglase zanjo in ki se zavežejo:

- 1.) plačati galico uže naprej, oziroma takoj po prejemu po 22 kr. kilogram z zavojem vred,
- 2.) prejete galice ne prodajati z dobičkom naprej.

Ta pogoja veljata za one, ki naroče galico neposredno pri družbi.

Založba c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Častita predstojništva podružnic, katera mislijo naročiti galico skupno za svoje člane, stopijo naj neposredno v dogovor z družbo.

Opomnja: Od galice na železnici se plača le polovica voznine. — Upanje je, da bo vis. deželni odbor tudi letos prevzel stroške za prevažanje galice iz Ljubljane do podružnic, zato je članom ugodneje galico naročiti skupno potom podružnice.

C. kr. kmetijska družba kranjska.

V Ljubljani, dne 31. marcija 1894.

Vabilo

k občnemu zboru podružnice c. kr. kmetijske družbe v Šent Jarneji, ki bode v nedeljo, dne 8. aprila, popoldne ob 4. uri v šolskem poslopju v Šent Jarneji

s tem le vzporedom:

1. Praktično razkazavanje, kako se trte cepijo s plutovino.
2. Pokušnja vin cepljenih in necepljenih ameriških trt.
3. Različnosti, zadevajoče sadjarstvo in splošno kmetijstvo.
4. Razni naveti

P. n. gg. člani, ki se hočejo učiti cepljenja, izvolijo naj s seboj prinesiti sveže odrezanih trtnih šib. Sinovi članov imajo isto tako pristop.

Al. Wutscher s. r., načelnik.

Vabilo

k veselici podružnice c. kr. kmetijske družbe v Godoviči, ki bode v nedeljo, dne 8. aprila, po popoldanskem cerkvenem opravilu v gostilni gospoda Fr. Kankel-na v Godoviči.

VZPORED:

1. Nagovor predsednika.
2. Predavanje tajnika glavne družbe, gospoda G. Pirca.
3. Loterija (čisti dohodek je namenjen v korist podružnici.)
4. Koncert (s prijaznim sodelovanjem pevskega zbora idrijskega bralnega društva.)
5. Prosta zabava.

A. Likozar s. r., načelnik.

Naznanilo dolenjskim vinogradnikom.

Vsled sklepa veleslavnega deželnega odbora z dné 20. marcija 1894. l. št. 2911 bode letos na deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu pri Rudolfovem tridneven cepilni tečaj o suhem ali lesnem cepljenju ameriških trt in o njih vlaganji v trtnico, in sicer dné 16., 17. in 18. aprila t. l.

Ta cepilni tečaj je namenjen vsem vinogradnikom črnomaljskega in novomeškega političnega okraja ter je udeležba vsakomur dovoljena.

Tistim, katerim bi bilo težavno tri dni na svoje stroške tukaj biti, je dovoljena denarna podpora 1 gl. na dan, in sicer je ta podpora tako odmerjana, da jo dobi 15 prosilcev iz metliškega, 15 iz črnomaljskega sodnjega in 20 iz novomeškega političnega okraja. Kdor želi dobiti to podporo, vloži naj pri podpisnem vodstvu najkasneje

do 10. aprila t. l.

nekoljkovano prošnjo, v kateri naj g. župnik z uradnim pečatom in s podpisom potrdi vrednost prosilčevu. Podpora se bode izplačala zadnji dan tečaja pri vodstvu.

Prečastiti gg. župniki so najljudneje naprošeni, da blagovolé to naznanilo objaviti svojim župljanom.

Vodstvo deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu, dné 27. marcija 1894.